

*Надія ДУДНИК,
Ольга СОЛОВІЙ
(Дрогобич, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ ПЕДАГОГІКИ М. МОНТЕССОРІ У РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Питання удосконалення організації освітнього процесу дітей дошкільного віку займають важливе місце у наукових працях А. Богуш, І. Бега, Н. Гавриш, Т. Поніманської, С. Максименка, С. Ладивір, Т. Піроженко, О. Кононко та ін. Період дошкільного дитинства характерний інтенсивним накопиченням та розвитком фізичних, розумових і духовних сил особистості, яка зростає, освоює та пізнає світ. «Предмети найближчого оточення, вчинки людей, події громадського життя – усе це в міру дорослішання дитини привертає її увагу все більше і більше, примушує дивуватися, шукати пояснення, пробуджує її уяву та мислення [3, с. 7].

Законодавчі акти сучасної освіти звертають увагу на створення спеціального розвивального середовища та підготовку педагогів до якісної педагогічної діяльності в умовах ЗДО. Зокрема, у Базовому компоненті дошкільної освіти сказано: «Зміст та організація освітнього процесу у сфері дошкільної освіти визначаються принципами науковості, систематичності, активності, природовідповідності, які вимагають від педагога такої організації освітнього процесу, за якої максимально активізується діяльність дитини в пізнанні навколишнього світу, реалізації її творчих задумів та мрій» [1]. Такі завдання спонукають педагогів до використання кращого зарубіжного та вітчизняного досвіду.

Однією з найефективніших педагогічних систем у забезпеченні якісних умов для освітнього процесу є система М. Монтессорі. Українські педагоги впроваджують як системно інновацію, так і використовують ідеї організації освітнього середовища, створення умов для прояву ініціативи

та самостійності у виборі діяльності дитиною, індивідуалізації у способах засвоєння знань дитиною про навколишнє середовище тощо. Виховання відчуттів – один з базових принципів системи М.Монтессорі, що ґрунтується на засадах антропології, фізіології, анатомії та психології. Велике значення сенсорного виховання вчена пояснює тим, що відчуття є початковим джерелом усіх знань людини про світ і себе в ньому.

Мислення дитини дошкільного віку є наочно-дійовим, тому сенсорні дидактичні матеріали становлять спеціальне місце у зонуванні приміщення ЗДО. Переважає мимовільна пам'ять, а самостійне обстеження до дослідження властивостей предметів становить основу логічного мислення. Зауважимо, що М.Монтессорі розглядала сам предмет математики не як суму деяких спеціальних знань, а як позицію людини, особливий спосіб опанування світом за допомогою його пізнання. Педагогиня писала: «Математичне навчання дитини – це єдиний процес розуміння природи і людської культури. А розвиток і удосконалення математичного мислення – це розвиток і удосконалення людини в цілому» [2, с. 49]. На взаємозв'язок логічного й математичного компонентів звертають увагу дослідники педагогічної психології, розглядаючи математичні знання за їх логічною структурою, внутрішньою організованістю, упорядкованістю. «Прийняті у математиці правила конструювання розумових висновків сприяють формуванню вмінь міркувати, узагальнювати та доводити. Логіка в математичному мисленні має таке саме значення, як граматики у мові» [4, с. 102].

Сенсорна культура і знання дошкільника про властивості предметів формуються під час діяльності з набором спеціальних дидактичних матеріалів, які володіють розвивальною, самонавчальною, природовідповідною властивістю. Сенсорні матеріали дають дитині змогу пізнавати навколишній світ, досліджувати, експериментувати, зіставляти розмір, форму, величину, довжину, висоту, об'єм, смак, колір, звук, вагу, запах, температуру предметів. Виконання спеціальних вправ та самостійна діяльність із сенсорним матеріалом є «розумовою гімнастикою для дитини».

Дорослі повинні створити для дитини таке середовище, в якому вона могла б знайти все необхідне й корисне для свого розвитку, отримати різноманітні сенсорні враження, соціально прийнятні способи емоційного реагування, раціональної діяльності з предметами, зразками позитивної соціальної поведінки. М. Монтессорі виокремлює тимчасові фази (сенситивні періоди) особливої сприйнятливості дитини до конкретних засобів навколишнього середовища.

Одним із основних показників розвитку дитини є її активність на шляху самобудівництва і якість перебігу цього процесу забезпечують педагоги та батьки, організовуючи розвивальний простір. Метод спостереження стає провідним у діяльності педагога з дітьми для створення умов індивідуального розвитку. Завдяки застосуванню прийому «дисципліна у свободі» в активній самостійній діяльності з дидактичними матеріалами дошкільник має змогу позбутися залежності від дорослих та розвивати автономність. Вільний вибір діяльності і самостійна її реалізація дають можливість планувати та виконувати дії, виховуючи відповідальність. Отже, вихователів варто знати особливості розвитку дитини на різних вікових етапах, щоб сприяти оптимальному для її віку розвитку пізнавальної активності, застосовувати кращий вітчизняний та зарубіжний досвід інноваційної педагогіки для якісної організації освітнього процесу в умовах ЗДО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція від 22 січня 2021. URL: <https://ezavdnz.mcfra.ua/book?bid=37876>
2. Бондар В.І. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтессорі : монографія. Полтава : РВВ ПДАА, 2009. 252 с.
3. Дмітрієва О. А. Незабаром до школи. Психологічні особливості дітей дошкільного віку 6-й рік життя. Харків : Вид. Основа, 2009. 189 с.
4. Крутій К., Плетеницька Л. Логіко-математичний розвиток дошкільників. Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2002. 156 с.
5. Чепіль М., Дудник Н. Педагогіка Марії Монтессорі : навч.-метод. посіб. Київ : Слово, 2017. 272 с.